

dr Anna Kreft

Ocenianie szkolne we współczesnej szkole

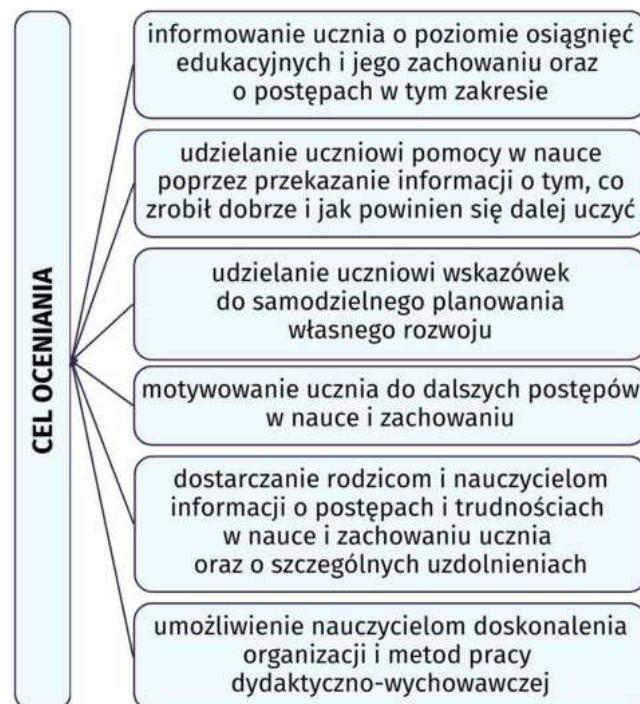
Ocenianie szkolne w polskiej szkole jest stałym elementem procesu nauczania i uczenia się. Od zawsze budzi dużo emocji. Ocena szkolna jest obiektem zainteresowania ucznia, nauczyciela, dyrekcji szkoły, rodziców, dziadków. Oczekiwania społeczne wynikające z jakości oceniania są wysokie. Nauczyciel w swojej pracy wystawiając oceny szkolne kieruje się obecnie obowiązującymi aktami prawnymi. Są nimi:

- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2022 r., poz. 2230 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2023 r., poz. 900 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. 2023 poz. 984 z późn. zm.);
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U. z 2023 r., poz. 2572).

Ocenianie to nie tylko wystawienie stopnia w formie cyfry, to bardzo szczególny proces. Cel oceniania jest bardziej złożony i niesie ze sobą wiele funkcji. Nie ocenia się przecież dla samego oceniania, po to tylko, żeby ocena pojawiła się w dzienniku szkolnym. Ma ona przyczyniać się do rozwoju ucznia. Trudno jednak jednoznacznie stwierdzić, że podane cele oceniania (Ryc. 1) zawarte w Ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty są rzeczywiście możliwe do osiągnięcia w szkołach przez nauczycieli.

W pracy nauczyciela podstawowym dokumentem jest podstawa programowa, w oparciu o którą opracowuje on program nauczania lub korzysta z programów przygotowanych przez osoby trzecie (na przykład wydawnictwa). Jak podano w Ustawie o systemie oświaty mówiąc o „programie wychowania przedszkolnego lub programie nauczania do danych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego – należy przez to rozumieć opis sposobu realizacji celów wychowania lub kształcenia oraz treści nauczania ustalonych odpowiednio w podstawie programowej wychowania przedszkolnego lub podstawie programowej kształcenia ogólnego dla danego etapu edukacyjnego lub opis sposobu realizacji celów kształcenia oraz treści nauczania zajęć edukacyjnych, dla których nie została

ustalona podstawa programowa kształcenia ogólnego, lecz program nauczania tych zajęć został włączony do szkolnego zestawu programów nauczania”.

Ryc. 1. Cel oceniania (na podstawie Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2022 r., poz. 2230 z późn. zm.))

Kolejny krok postępowania nauczyciela to opracowanie wymagań edukacyjnych. Wymagania edukacyjne dotyczą niezbędnych do otrzymania przez ucznia poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych, wynikających z realizowanego przez nauczyciela programu nauczania. Zatem wymagania edukacyjne to nic innego jak zestawienie oczekiwanych osiągnięć ucznia na poszczególne stopnie, które wynikają z realizowanego programu nauczania stworzonego w oparciu o podstawę programową.

Ocenianiu podlegają osiągnięcia edukacyjne uczniów według wymagań edukacyjnych oraz ich zachowanie (Ryc. 2). Wymagania edukacyjne to oczekiwany przez nauczyciela katalog niezbędnych osiągnięć ucznia przewidziany programem nauczania, w którym określono czego uczeń powinien się nauczyć, aby uzyskać daną ocenę.

Ryc. 2. Ocenianie osiągnięć edukacyjnych i zachowania ucznia (na podstawie Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2022 r., poz. 2230 z późn. zm.)

Nauczyciele często wykorzystują przygotowane przez wydawnictwa opracowania podające wymagania edukacyjne z poszczególnych przedmiotów, często też na bazie „gotowego” dokumentu modyfikują go przystosowując do własnych potrzeb. Niektórzy pedagodzy opracowują samodzielnie te wymagania. Nauczyciel ma tu dość dużą swobodę. Przepisy nie wskazują, jak skonstruować wymagania edukacyjne. Ważne, że mają one zostać stworzone, podane do informacji uczniów i ich rodziców. Opisane są przy wykorzystaniu czasowników operacyjnych (np. uczeń: analizuje, bada, diagnozuje, klasyfikuje, interpretuje, ocenia, porównuje, przelicza, wnioskuje, uzasadnia, rozróżnia, objaśnia).

Samodzielne przygotowanie opracowania zawierającego wymagania edukacyjne może w dużym stopniu później ułatwić pracę nauczyciela i dokonywanie oceniania bieżącego. Te przygotowywane przez wydawnictwa są często bardzo szczegółowe i odnoszą się do realizowanej każdej jednostki lekcyjnej. Tak zapisane wymagania mogą stanowić pewien problem podczas tworzenia sprawdzianu z konkretnego działu tak, aby zawrzeć w nim pytania odnoszące się do wymagań na każdą ocenę szkolną. Często nauczyciele przygotowując prace klasowe kierują się własną intuicją i starają się w momencie tworzenia testu lub innej formy sprawdzania wiedzy formułować w nich pytania o różnej skali trudności.

**OCENIA SIĘ OSIĄGNIĘCIA EDUKACYJNE
UCZNIĄ WYŁĄCZNIE W ODNIESIENIU
DO WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH**

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania

i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U. z 2023 r., poz. 2572) należy dostosowywać wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia: 1) posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego – na podstawie tego orzeczenia oraz ustaleń zawartych w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym, 2) posiadającego orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania – na podstawie tego orzeczenia; 3) posiadającego opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się lub inną opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, wskazującą na potrzebę takiego dostosowania – na podstawie tej opinii; 4) nieposiadającego orzeczenia lub opinii wymienionych wyżej, ale ucznia, który jest objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole - na podstawie rozpoznania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia dokonanego przez nauczycieli i specjalistów, 5) posiadającego opinię lekarza o ograniczonych możliwościach wykonywania przez ucznia określonych ćwiczeń fizycznych na zajęciach wychowania fizycznego – na podstawie tej opinii.

Przy czym należy pamiętać, że już w ustawie o systemie oświaty podkreśla się, że: „Nauczyciel jest obowiązany indywidualizować pracę z uczniem na zajęciach edukacyjnych odpowiednio do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia”. Zatem należy indywidualizować pracę z każdym uczniem.

W artykule odniesiono się jedynie do wybranych aspektów oceniania koniecznych do realizacji przez nauczycieli w szkole. Tych uregulowań jest dużo więcej. Warto oceniać zgodnie z prawem. Warto też nie zapominać, że oceniamy ucznia, którego należy wspierać, rozumieć, mobilizować, motywować, a nie tylko, że oceniamy np. wytwór jego pracy.

dr Anna Kreft

Nauczyciel konsultant ds. rozwijania zainteresowań i zdolności uczniów oraz edukacji przyrodniczej w Pomorskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku.